

Інстытут гісторыі
Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Беларуская асацыяцыя гісторыкаў

Этнічныя супольнасці ў Беларусі: гісторыя і сучаснасць

Навуковая канферэнцыя

(Мінск, 6–7 снежня 2001 г.)

Мінск
«Дэполіс»
2001

УДК 946.7

Э 912

Выданне ажыццёўлена пры фінансавай падтрымцы
Амерыканскага Яўрэйскага Аб'яднанага Размеркавальнага
Камітэта «Джойнт»

Э 912 Этнічныя супольнасці ў Беларусі: гісторыя і сучаснасць
Матэрыялы навук. канф., (Мінск, 6–7 снежня 2001 г.) /
У.І. Навіцкі, М.С. Сташкевіч — Мн.: «Дэполіс», 2001. — 388 с.

Зборнік матэрыялаў навуковай канферэнцыі змяшчае даклады і
паведамленні, прысвечаныя пытанням сацыяльна-эканамічнага, палітычнага
і культурнага развіцця этнічных супольнасцей, якія жывуць на тэрыторыі
Беларусі, а таксама гістарыяграфічныя агляды па асобных храналагічных
перыядах гэтай праблемы.

Выданне будзе карыснае для навукоўцаў, выкладчыкаў, студэнтаў
ВНУ, усіх, хто цікавіцца гісторыяй сваёй Бацькаўшчыны.

УДК 946.7

Мінск
«Дэполіс»
2002

© Калектыў аўтараў

Рэдакцыйная калегія:

Васілеўская Н.У.,
кандыдат гістарычных навук

Юфе Э.Р.,
доктар гістарычных навук, прафесар

Касцюк М.П.,
акадэмік НАН Беларусі

Калаткоў У.Я.,
(рэдактар)

Канапацкі І.Б.,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Ладысеў У.Ф.,
доктар гістарычных навук, прафесар

Лыч Л.М.,
доктар гістарычных навук, прафесар

Навіцкі У.І.,
доктар гістарычных навук, прафесар (галоўны рэдактар)

Мазец В.Г.,
кандыдат гістарычных навук

Раманава І.М.,
кандыдат гістарычных навук

Сташкевіч М.С.,
доктар гістарычных навук, прафесар (намеснік галоўнага рэдактара)

Тугай У.В.,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Ходар Н.В.,

Яноўская В.В.,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт

сій. Толерантність беларусов – итог длительного развития. Отсутствие межнациональной вражды в Беларуси имеет и исторические корни. Жизнь в условиях полиэтнических государств (Великого княжества Литовского, Речи Посполитой, Российской империи, СССР) научила беларусов отдавать предпочтение общесоциальным ценностям.

Таким образом, подытоживая вышеизложенное, можно предположить, что формирование белорусского национального характера произошло не одновременно, а определялось всем ходом социально-исторического развития общества.

Степень сформированности национального характера непосредственно связана с уровнем отношений «государство – общество». Невысокий уровень развития государства обуславливает самоидентификацию индивидов со сравнительно небольшими социальными группами, такими, как семья, община, род и т.д., с вытекающим отсюда отсутствием интереса к проблемам более широких интеграций (таких, как народ, нация). Формирование и развитие государства особенно ярко сказывается на развитии этнокультурных отношений. Согласно Гегелю, национальное является частичной реализацией абсолютного духа в форме национального государства. В этом же ключе определял нацию и М.Вебер, – как общность, стремящуюся к созданию собственного государства.

Оформление белорусского национального государства произошло в XIII– начале XIV в. К этому же времени можно отнести и появление основных психологических черт белорусского народа. Почитание и заботливое внимание к предкам и старейшинам родов переросло в уважение к «панам», веротерпимость, трудолюбие, высокую духовную культуру, толерантность. На протяжении последующих веков, вплоть до середины XVI в., шло дальнейшее закрепление социально-психологических характеристик. Дальнейшее социальное расслоение приводило к тому, что носителями черт исконно белорусского характера стали в своей основной массе крестьянство и вышедшая из него интеллигенция. После установления Советской власти, когда Беларусь вошла в состав СССР, началось формирование новой психологии (советского человека). Основными её чертами явились цельность и простота, честолюбие, готовность отдать жизнь за коллектив, гордость за то, что страна Советов – единственно социалистическая в мире. Мирозрение советского человека упростилось до крайности: он не рассуждает, а принимает на веру те несколько догматов, на которых зиждется его нравственная и общественная жизнь. Все эти качества, по мнению русского философа Г.П. Федотова, были унаследованы советской тоталитарной системой от темного Московского царства, которое явило на свет новый психологический тип – «сплав северного великоросса с кочевым степняком, отличь в формы осифлянского православия».²

ЛИТЕРАТУРА:

¹ Роголев А.Ф. Беларусь: «национальный характер» сквозь призму этногенеза // Восточная Европа: политический и социокультурный выбор: Материалы междунар. науч. конф. Мн., 1994. С. 45.

² Федотов Г.П. Россия и свобода // Знамя. 1992. № 12. С. 197–214.

ЭТНІЧНЫЯ ГРУПЫ Ў ЛАТГАЛІІ (XVI—XVIII стст.)

Да пачатку Лівонскай вайны ў 1558 г. тэрыторыя, вядомая пад назвай Латгалія, адміністрацыйна падзялялася на землі Даўгаўпілскага, Рэзекненскага і Лудзенскага ордэнскіх замкаў і землі Вялікага замка Рыжскага архіепіскапа. Па дагаворах 1559 г. магістра Лівонскага ордэна і рыжскага архіепіскапа з вялікім князем літоўскім і польскім каралём Сігізмундам II Аўгустам, гэтыя землі з усімі іх тэрыторыямі, насельніцтвам і даходамі перайшлі да Вялікага князя як залог для забеспячэння патрэб Літвы на выдзенне вайны ў Лівоніі. Пасля распаду лівонскіх феадальных княстваў пад націскам рускіх войск і падпарадкавання ў 1561 г. Лівонскага ордэна і Рыжскага архіепіскапа Сігізмунду II Аўгусту, з зямель згаданых замкаў была створана Даўгаўпілская акруга, якая ў 1582 г. была ўключана ў склад Цэсіскага прэзідзіата: землі Даўгаўпілскага замка, якія знаходзіліся на левым беразе Даўгавы, перайшлі ў 1651 г. да новых тэрытарыяльных адзінак – Курлянскага і Земгальскага княстваў. Даўгаўпілская акруга засталася ў складзе Рэчы Паспалітай і пасля 1629 г., калі ў выніку шведска-польскай вайны астатняя частка Ліфляндзі перайшла да Швецыі.

З зямель акругі было створана Інфлянцкае ваяводства, з 1677 г. – княства. Заходні рубяж ваяводства праходзіў па рацэ Айвіексе, паўднёвы – па Даўгаве. На паўночным усходзе яно мяжавала з Рускай дзяржавай, а на паўднёвым усходзе – з Полацкім ваяводствам. Прыдруйскі і Пустынь у той час былі падпарадкаваны полацкаму ваяводу.

Тэрыторыя Інфлянтаў (Латгалія), па звестках 1772 г., складала 233,86 кв. міля*, з якіх угоддзі займалі каля 20520 валок**. У адміністрацыйных адносінах Інфлянты падзяляліся на чатыры тракты*** – Даўгаўпілскі, Рэзекненскі, Лудзенскі і Вілякскі.

Па дадзеных таго ж 1772 г. у Інфлянтах (Латгаліі) налічвалася 229000 жыхароў. Але пры паляпшэнні сістэмы землеўладання край мог пракарміць ад 410000 да 656640 чалавек. Насельніцтва Латгаліі складалася з латышоў, рускіх, беларусаў, палякаў, немцаў, літоўцаў і яўрэяў. Латышы з'яўляліся карэнным насельніцтвам і складалі асноўную масу жыхароў Латгаліі.

У другой палове XVII ст. у Латгаліі пачалі сяліцца рускія стараабрадцы, якія збеглі з-пад Цверы ў сувязі з царкоўнай рэформай патрыярха Нікана. Пасля пераходу Лівоніі пад уладу Рэчы Паспалітай у Латгаліі пачало асядаць польскае, беларускае і літоўскае шляхецтва, якое атрымлівала тут уладанні. Побач з імі пачала сяліцца і дробная беларуская і польская шляхта. У 1599 г. яна складала дзве трэці насельніцтва горада Рэзекне; астатнія жыхары былі латышы і немцы. У 1646 г. цалкам складалася з беларусаў насельніцтва горада Лудзы, Старой (ці Істрэнскай) слабады і Новай слабады на Слядзёве. Бе-

* Міля – польская міля = 7,420 км; літоўская міля = 7,289 расійскіх вёрст (7,777 км).

** Валока – літоўская валока, у 1776 г. = 21,36 га.

*** Тракт – павет.

